ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Քաղաքային «Կումայրի» օրաթերթի հավելված

1991 թ. հունիս, № 32։ Գինը՝ 50 կոպ.

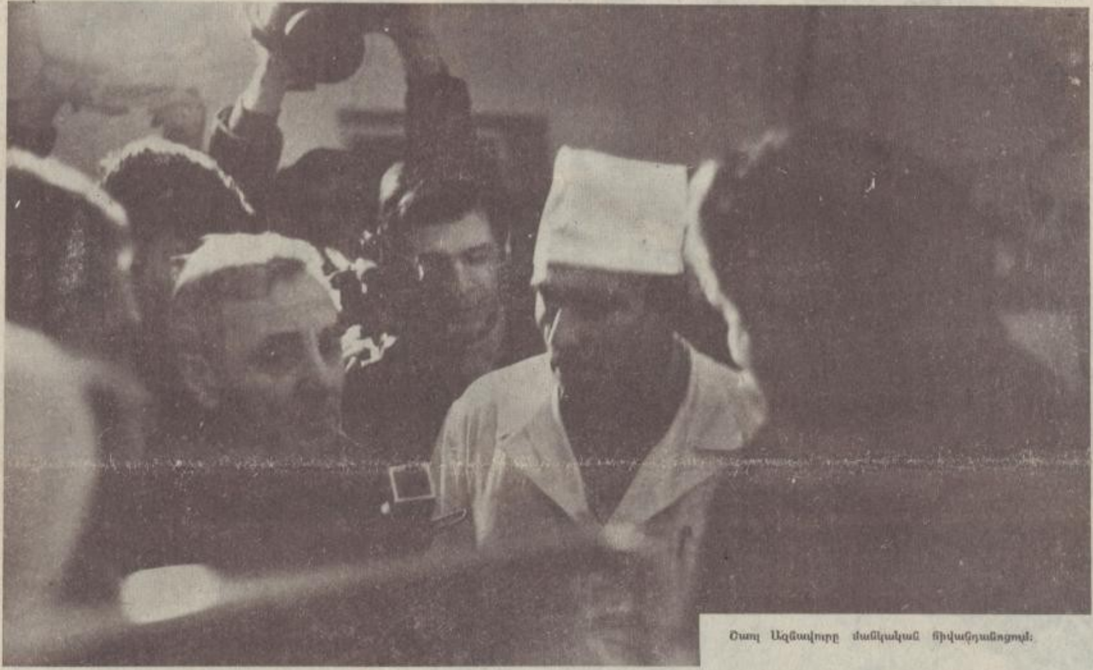

Շառլ Ազնավուրը մանկական հիվանդանոցում։

Փրկարար շունը։
Լուսանկարները՝ Հմ. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԻ

Լուսանկարները՝ Հմ. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԻ

ՀՈՒՆԻՍ, № 32 1991 Թ.

ՎԱՐՍԻԿ ՎԻԼԻՑԻՆԻ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Ծնվել է 1969 թվականին։ Միջնակարգ կրթություն ստացավ № 30 դպրոցում։ Այպա աշխատեց գուլպա-նասկեղենի արտադրական միավորումում։ Ամուսնացավ ու երջանիկ էր, որը կրկնապատկվեց իրենց փոքրիկ արու զավակի լույս աշխարհ գալով։

Ավաղ, ընտանեկան երջանկությունը խաթարեց անաստված երկրաշարժը։ Գեղեցիկ Վարսիկն իր 10 ամսական բալիկի հետ մնաց փլակույտերի տակ, իր բյուրավոր իղձերով ու կյանքից կարոտը չառած...

ՖԵՆՑԱ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Ծնվել է 1934 թվականին։ Դաստիարակեց երեք երեխա։ Ամուսնացրել էր միակ տղային ու խնկթանում էր սիրասուն թոռնիկի համար։ Փոքրիկ Վահանիկը իր տատիկի անսահման ուրախությունն էր, որը երկար տարիներ «Շիրակ» կոմբինատում աշխատելուց հետո անցել էր թոշակի և ամբողջովին նվիրվել թոռանը։ Նորաստեղծ ընտանիքի սյունն էր տիկին Ֆենյան՝ իր մայրական բարի ու տեղին խորհուրդներով, իր ջերմ ու անսահման սիրով, որից բաժին էր հանել տղային ու հարսին և իհարկե, փոքրիկ թոռնիկին։

Երկրաշարժի առաջին իսկ ցնցումներից նրա ամբողջ միտքը Վահանիկն էր, որի անունն էլ շուրթերին կյանքից հեռացավ Ֆենյա տատիկը։

ԱՇՈՏ ՀՐԱՉԻ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Ընդամենը 24 տարեկան էր Աշոտը, բայց արդեն երկու երեխաների հայր էր։ Մեծ ընտանիք էր երազում, երազում էր տոհմիկ գյումրեցու բազմանդամ օջախը միշտ շեն ու մարդաշատ պահել։ Սովորել է № 35 միջն. դպրոցում, այնուհետև ձեռք բերել ռադիոտեխնիկի մասնագիտություն։ Խոր հըրդային բանակից վերադարձել է առվագ սերժանտի կոչումով։ Ու ապրում էր Աշոտը գոհ՝ իր ճակատագրից, երջանիկ՝ իր ընտանիքով։ Աղետի օրը առավոտյան դուրս գալով տնից, Աշոտն այլևս չվերադարձավ։ Լենինականի կոշիկի ֆաբրիկայում հարյուրավոր երիտասարդների հետ կտրվեց նաև Աշոտի կյանքի թելը։ Միայն 17-րդ օրը գտան երիտասարդ հորը։ Նա մահացավ՝ խոր՝ վիշտ թողնելով ծընողների սրտում, որբ ու գըլխիկոր երեխաներին և սևազգեստ՝ դեռատի կնոջը։

ՎԱՐՎԱՌԱ ՌԱՖԻԿԻ ՄՈՎՍԻՍՅԱՆ

Աղետը ՄՈՎՍԻՍՅԱՆՆԵՐԻՍ ընտանիքից միայն մեկով, մեր տան ավագով շըքավարարվեց։ Զոհվեց նրա հարսը, դեռատի ՎԱՐՎԱՌԱՆ, մեր տան դուստրը, մեր ընդհանուրի սիրելին, մեր քաղցրիկ թոռնիկների՝ ՀՐԱՉԻԿԻ ու ՎԱՐԴԱՆԻ մայրը բալիկների հետ միասին։ Գնացին միանգամից չորսը, ու դատարկվեց աղմկոտ, զվարթաձայն մեր տունը, դադարեցին ղողանջելուց պատիկ զանգակները, կարկաչուն ուրախությունները։

ՎԱՐՎԱՌԱՆ ծնվել էր Երևանում 1964 թվականին, ավարտել էր տեղի № 35 դպրոցը։ Միջնակարգն ավարտելուց հետո ընդունվել էր մայրաքաղաքի Օստրովսկու անվան մանկավարժական ուսումնարանը։ Այնուհետև աշխատել էր որպես մանկապարտեզի դաստիարակչուհի, իսկ մեկ տարի անց ամուսնացել էր ու եկել Լենինական։ Նա մեծ հարգանք ուներ մեր ընտանիքի նկատմամբ, հպարտ էր ու երջանիկ։ Բայց այդ երջանկությունը երկար չըտևեց, աղետը մեկ րոպեում կտրեց նրանց բոլորի կյանքի թելը։ Զոհվեցին մեր բնակարանում, սիրելի ակնարայրի ու աննման բալիկների հետ։ Փլատակների տակից մենք նրանց բոլորին հանեցինք աղետի միայն 12-րդ օրը։ ՀՐԱՉԻԿԸ ծնվել էր 1985 թ., ՎԱՐԴԱՆԸ՝ 1987 թ.

***

Ջինջ ցող է իջել տխուր դաշտերին,
Ծաղկանց թերթերը արցունքով շաղել,
Մեղմ սոսափյունով հեգ ծաղիկների
Երգում է հովիկն անուշ հորովել։
Ու նվեջներն մեղրածոր երգի
Վշտից հուշերն են անմոռաց պահում,
Սիրտս կարոտի անշեջ տենչանքով
Լռիկ ու անձայն լալիս է արյուն։

ՋՈՒԼԻԵՏԱ ՄՈՎՍԻՍՅԱՆ

ԴՈԿՈՒՄԵՆՏԱԼ-ՕՐԵՐԻ ԽՐՈՆԻԿԱ՝ ԳՐՎԱԾ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ, ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹՅԱՆ ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐ, ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ

(Սկիզբը՝ №№ 27-31—ում)

Դա հեշտ չէր, քանի որ մասնագետները գործ ունեին ամենօրյա ցնցումներ ունեցող մի տարածքի հետ, ուր երկրակեղևի փոփոխությունները այնքան մեծ էին, որ նույնիսկ տարակարծություններ էին առաջանում երկրի գիտնականների միջև։

Սպիտակյան-ահավոր երկրաշարժն իր վրա հրավիրեց աշխարհի խոշորագույն երկրաշարժագետների ուշադրությունը։ Հայաստան եկան ոչ միայն Մոսկվայի, Տաշքենդի Թբիլիսիի, այլև ԱՄՆ-ի, Չեխոսլովակիայի, Ճապոնիայի, Ֆրանսիայի մասնագետները։ Երկրաշարժի ընթացքը հետազոտելու նպատակով տարբեր տեղերում գործում էին ավելի քան չորս տասնյակ կայաններ։ Դրանց նպատակն էր հետևել ընդերքի պրոցեսների զարգացման ընթացքին, ինչպես նաև ռեալ պատկերացում տրանալ կոնկրետ վայրերի սեյսմիկ վիճակի մասին։ Դա հնարավորություն տվեց կազմել կառուցապատվող քաղաքների ու գյուղերի սեյսմիկ միկրոշրջանցման քարտեզներ։ Այդ գործում հայ մասնագետներին օգնում էին Տաջիկստանի, Կիրգիզիայի գիտությունների ակադեմիաների սեյսմոլոգիայի և ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի Սիբիրի բաժանմունքի երկրակեղևի ինստիտուտների գիտնականները, սեյսմակայուն շինարարության արտասահմանյան խումբը, ուր ընդգրկված էին Ֆրանսիայի, ԳՖՀ-ի, Մեծ Բրիտանիայի, Ավստրալիայի, Իտալիայի, ԱՄՆ-ի, Սիրիայի և ԳԴՀ-ի զանազան կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ։ Արտասահմանցի մասնագետները, ուսումնասիրելով երկրաշարժի առանձնահատկությունները, գիտագործնական օգնություն ցույց տվեցին երկրաշարժի հետևանքների վերացման, այդ վայրերի կառուցապատման նախագծերն ապահովելու գործում։

Նոր Լենինականը ծնվում է քաղաքի հյուսիս-արևմուտքում տրամադրված 660 հեկտար տարածքում։ Այդ բնակելի զանգվածը կունենա 100 հազար բնակչություն։ Այստեղ շարք կմտնեն 2 միլիոն քառակուսի մետր տարածությամբ բնակարաններ, կուլտուր կենցաղային օբյեկտներ, ուսումնական և նախադպրոցական հաստատություններ։ Կկառուցվեն նաև արտադրական ու սպասարկման ձեռնարկություններ, կայգի կբերվի տրանսպորտը, կբարեկարգվեն բնակելի թաղամասերը։

Սակայն դրանով չի ավարտվում հնամենի քաղաքի վերականգնումը։ Նախագծողներն ու շինարարները ձգտում են կրկին կյանք հաղորդել Կումայրի պատմական կենտրոնին։ Նախկին Լենինականը կտանա իր հնամենի շքեղությունը։ Այստեղ կապրի 250-280 հազար մարդ։

Կիրովականի, Սպիտակի, ինչպես նաև շրջկենտրոնների գլխավոր նախագծերը իրականացնում են «Հայպետնախագիծ», իսկ Լենինականինը՝ «Երևաննախագիծ» ինստիտուտի կոլեկտիվները։ Նախագծման աշխատանքներին մասնակցում են Մոսկվայի, Վոլգոգրադի, Կույբիշևի, Օմսկի, Ալթայի, Տյումենի, Բառնաուլի ագրոնախագծային ինստիտուտները։ Նախագծային աշխատանքներ են կատարում շուրջ 100 կազմակերպությունների 14 հազար ճարտարապետներ, ինժեներներ և այլ մասնագետներ։

Հանրապետության հյուսիսային շրջաններում վերականգնման աշխատանքները իրականացվում էին ավերակույտերի մաքրմանը զուգընթաց։ Հանրապետության էներգետիկները գիշեր-ցերեկ աշխատեցին և դեկտեմբերի 10-ին Լենինականը հոսանք ստացավ։ Երկու օր անց վերականգնվեց քաղաքի ջրամատակարարման չորս համակարգերից մեկը։ Դեկտեմբերի 15-ին Հայտրանսշինի, Հարավշինմեքենայացման, Հարավային, Դոնեցկի շինարարների ջանքերով վերականգնվեց երկաթուղու Լենինական-Սպիտակ-Կիրովական հատվածը և գնացքները շարժվեց դեպի Թբիլիսի։

Հունվարի 18-ին Լենինականում վերաբացվեց 200 մահճակալանոց առաջին հիվանդանոցը, իսկ մի քանի օր անց գործեց երկրորդը, աշխատանքների առջև իրենց դռները բացեցին 21 դեղատուն ու կրպակ, Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի, Ղազախստանի և Հայաստանի մասնագետների ու շինարարների սանիտարական գնացքները։ Երկրաշարժից մեկ ամիս անց քաղաքներում արդեն կազմակերպվել էին 2435 մահճակալանոց հիվանդանոցներ, հերթափոխում 4470 հաճախելիությամբ պոլիկլինիկաներ։ Գյուղական վայրերում գործում էր 219 բուժհիմնարկ, 8200 բուժաշխատողով։

Երկրաշարժից երկու շաբաթ անց իր առաջին արտադրանքը տըվեց Լենինականի կարույի ֆաբրիկան, դեկտեմբերի կեսերին վերականգնվեց Կիրովականի մի կոմբինատի ջրամատակարարումը և ձեռնարկությունը սկսեց արտադրանք տալ։ Դեկտեմբերի 28-ին առաջին 6 տոննա սոդան տվեց Կիրովականի «Պոլիմերսոսինձ» գիտաարտադրական միավորման փորձնական գործարանը, որը վերականգնվեց Կազանի «Թաթքիմվերանորոգում» տրեստի կոլեկտիվի կողմից։

(Շարունակությունը՝ 6-րդ էջում)

ԱՆՆԱ (ԱՆԱՀԻՏ) ԳԱԳԻԿԻ ՔՅՈՒՐՔՃՅԱՆԸ ծնվել է 1979 թվականին։

Որքան հեռանում են օրերը չար աղետից, այնքան խորանում է կարոտի ու կորստի չափը։ Ուզում ենք փարվել, սեղմել մեր կրծքին։ Դժվար է մտածել, որ չկա այլևս մեր սիրելի դստրիկը։ Սովորում էր № 10 դպրոցի 3-րդ դասարանում։ Ընկեր Լենան, որ նույնպես ողջ դասարանի աշակերտների հետ աղետի զոհ դարձավ, միայն հիացմունքի խոսքեր էր ասում ու փաղաքշում։ Երեք տարի նկարը փակցված էր դպրոցի պատվոտախտակին։

Առաջին օրը խելակորույս փնտրում էինք ու փնտրում։ Երեխաների նվազ ձայներ էին լսվում։ Դեռ հույս ունեինք, թե կգտնենք Աննային։ Հանկարծ շշուկ լսեցինք, թե երեխաների ձայները կտրվեցին...

ԳԱԳԻԿ ՔՅՈՒՐՔՃՅԱՆ

ԼՈՒՍԻՆԵ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Ծնվել էր 1975 թվականի հունվարի 5-ին։ Սովորում էր 9-րդ դպրոցի 8-րդ դասարանում։

Ճակատագիրը շատ դաժան գտնվեց նրա նկատմամբ, անմեղ աչքերով այս աղջնակին իր առաջին հարվածը տվեց դեռ 1988 թ. մարտին, երբ մահացավ հայրը։

Քիմիայի դասաժամն էր, երբ հանկարծակի և սարսափելի ուժով ամեն ինչ երերաց, փլվեց ու կորավ փոշու խեղդող մշուշի մեջ։

Շատերի թվում զոհվեց նաև Լուսինեն, ողջ դասարանից կենդանի մնաց 5 աշակերտ։

ԼԵՎՈՆ ԱՐԱՐԱՏԻ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Տակավին երիտասարդ, 25 տարին դեռ չբոլորած, կյանքով լեցուն, աշխատասեր և ձգտող, բոլորի կողմից սիրված և հարգված երիտասարդ։ Շատ էր սիրում երեխաներին և իր կյանքը նվիրեց նրանց։ 1985 թ. ավարտելով Լենինականի մանկավարժական ինստիտուտը, մեկնեց բանակ, զինվորական ծառայությունից վերադառնալուց հետո աշխատեց № 16 միջնակարգ դպրոցում որպես ավագ ջոկատավար։ Այդ դպրոցում էլ զոհեց իր կյանքը՝ փրկելով բազմաթիվ երեխաների։

Նրան հետմահու շնորհել են «Կարմիր դրոշի» շքանշան։

Նրա արարքը մարդասիրական էր։ Չէր կարող այլ կերպ վարվել, չնայած նրան, որ եթե ճակատակը վարվեր, չէր զոհվի...

ԱԼԲԵՐՏ ԲԱԳՐԱՏԻ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Երեք երեխայի հայր էր, նվիրված իր ընտանիքին։

Աշխատանքի վետերան էր, շուրջ 36 տարի աշխատել էր երկաթբետոնյա իրերի գործարանում։ Հյուսն էր, պարզ ու ազնիվ, անշահախնդիր, ընկերասեր։

Հայրենասեր էր իր ամբողջ էությամբ, ցանկանում էր ու երազում՝ Հայաստանը տեսնել անկախ։

Դեռ թոռան քաղցրությունը չճաշակած, 55 տարեկան հասակում դաժան արհավիրքի զոհը դարձավ։ Ճանաչողները՝ սիրով ու հարգանքով հիշում են վարպետ Ալբերտին։

ՖԵԼԻՔՍ ԲԱԳՐԱՏԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ծնվել էր 1955 թ. օգոստոսի 31-ին, Լենինականում։

1972 թ. ավարտել էր Բ. Ղարիբջանյանի անվան դպրոցը, 1978 թվականին՝ ԵրՊԻ-ի Լենինականի մասնաճյուղը։

1982 թ. Ֆելիքսն ընդունվեց Լենինականի հրշեջ պահպանության բաժնում որպես ավագ տեսուչ, ուներ ավագ լեյտենանտի ծառայական աստիճան։

Երկրաշարժի ժամանակ Ֆելիքսն եղել է հղկող հաստոցների գործարանի վարչական շենքում և դարձել տարերքի զոհերից մեկը։

ԳԱԳԻԿ ԽԱՉԻԿՅԱՆ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ

Երկրաշարժ։ Ավեր քաղաք։
Ճիչեր, ճիչեր։ Ողբ ու
կականձ։
Խուլ տնքոցներ։
Հեկեկոցներ
Մոր ու մանկան։
Ա՜խ, սիրածին կորցրած
տղա։
Ա՜խ, սիրածին կորցրած
աղջիկ
Ա՜խ, երեխի դիակի մոտ
Մոլոր կանգնած
Անսիրտ հայրիկ։
Ամեն փողոց՝ ողբի մի գետ,
Ամեն մի շենք՝ ողբի կղզի։
Հարազատին փնտրող
մարդիկ
Նավաբեկյալ ասես լինեն։

—Ա՜խ, երեխաս գեթ ողջ
լիներ։

—Ա՜խ գեթ մայրս։
—Ա՜խ, գեթ՝ որդիս։
—Կի՜նս, կի՜նս...
—Ախ, հոգի է,
Բարձրահարկ շենքում է նա։
Ա՜խ, ո՞վ կասի, ի՞նչ է եղել,
Ա՜խ, ո՞վ կասի, ո՞ւր է
հիմա։

Ու վազում են,
Ու վազում են...
Կարծես հոգին,
Սիրտը իրենց
Հեռացել է իրենց
մարմնից։
Ու քանդում են,
Փորփրում են,
Չեն հեռանում ավերակից։
Կարծես իրենց հոգիները,
Իրենց սիրտը գտել են ու
Պիտի հանեն
Փլատակի, քար-բետոնի
Լեռան տակից։

...Գրադարանի
Երրորդ հարկում
Նախ ցնցումից
Քարակ պատերը փուլ եկան

Մեր ոտքերին, մեջքին,
գլխին։
(Դո՜ւրս եկեք, դո՜ւրս)։
Պատն հարվածեց,
Ծնկի եկա, ակնոցս ընկավ,
Կորցրեցի
Եվ կիսակույր ասես լինեմ։
Աղջիկները ցած են իջնում
Խուճապահար...։
Մեկն ընկել է,
Ձեռք եմ մեկնում,
Ելնում է ու կաղալով իջնում
է ցած։
Կարծես թե էլ ոչ ոք չկա,
Բայց չէ՝ ձայն է լսվում
հեռվից։
Ծուռ են եկել դարակ ու
գիրք,

Աղջիկներից մեկը այստեղ
Մինչև ծնկները
Թաղվել է գրքերի մեջ։
Նրան էլ եմ հանում մի
կերպ։
Դուրս ենք գալիս։
Ճոճում է տանիքն անվերջ,
Ստույգ մահ է, եթե փլվի։
Ցնցվում են մետաղակերտ
դարակները,
Եթե փլվի հատակն այստեղ՝
Ստույգ մահ է։
Մենք իջնում ենք
Երրորդ հարկից։
Եվ պատերի քարերն են
Հատ-հատ ցնցվում,
Եթե փլվեց՝
Ստույգ մահ է։
Մենք ի վերջո դուրս ենք
գալիս։
Դրսում լույս է,
կայծնամշուշ։
Եվ ուշացած է Աիդան
լինում...։
(Շարունակությունը՝
5-րդ էջում)

Աղետի ամենից զոհերից մեկն էլ նա եղավ։ 40 տարեկան էր, կարի փաբրիկայի աշխատակցուհի, լի կենսասիրու-

ԼԻԴԱ ՎԱՀԱՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

թյամբ ու հավատով իր զավակների վաղվա օրվա հանդեպ։ 88-ին փուլ եկան նրա երազանքները և նրա կյանքի ժամացույցը լռեց։

Սիրելի մորաքույր, ո՞վ կմտածեր, որ քո այնքան դըժբախտ կյանքի վերջակետը կդնի երկրաշարժը։

Ճակատագիրը չափից ավելի դաժան գտնվեց քո նկատմամբ։ Ամուսնությունդ կարծես քեզ կյանքի կոչեց, դարձյալ ժպիտ երևաց քո գեղեցիկ դեմքին։ Անսահմանորեն հըրճվում էիր քո երեք զավակներով։ Սակայն երջանկությունդ կարճատև եղավ, հետևեց ճակատագրի ծանր հարվածը։ Վեցամյա աղջիկդ հիվանդացավ։ Ամուսնուդ մահից հետո ամբողջ տան հոգսը մնաց քո վրա։ Չորս տարի լռությամբ խնամեցիր զավակիդ։ Սակայն չարագույժ աղետը թույլ չտվեց, որ տեսնեիր կյանքիդ 41-րդ գարունը։ Խլեց նաև քո կյանքը, չնայելով քո երեք երեխաներին, որոնք արդեն զրկված էին հորից։

ԳԱՅԱՆԵ, ԹԱՄԱՐԱ ՍԻՄՈՆՅԱՆՆԵՐ

ՃԱԿԱՏԱԳՐԻ ԿՐԿՆՈՒԹՅԱՄԲ

Դեկտեմբերի 18-ին լրանալու էր մորս՝ ԴՈՒՆՅԱ ԳՈՒՐԳԵՆԻ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆԻ 52 տարին։ Փոքր աղջիկ է լինում, երբ 2 եղբայրների հետ զրկվում է մորից, կրելով կյանքի այն դառնություններն ու դժվարությունները, որոնք ունենում են անմայր երեխաները։ Բայց ուներ ուժեղ կամք և մեծ սեր կյանքի նկատմամբ։ Երբեք չըլսեցինք, որ մայրս տրտնջար այն դժվարություններից, որոնք ունենում է աշխատող և 4 երեխա մեծացնող կինը։ Իր հոգու և սրտի բոլոր թելերով նա կապված էր մեզ։

Ամեն անգամ մայր ասելիս, մեր սիրտը տնքում է խոր վերքից։ Փրկվում է մայրս այն ժամանակ, բայց ունենում է իր մոր ճակատագրի յուրօրինակ կրկնությունը, մնում է շենքի փլվածքների տակ։

ՋԱՐՈՒՀԻ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ (ԱՐԱՄԻԿ) ՎԱՐՈՒԺԴԱՏԻ ԵՓՐԵՄՅԱՆԸ ծնվել է 1979 թվականին։

Սովորում էր № 16 դպրոցում։ Մայրն իր 9-ամյա որդուն չափածո տողեր է նըվիրել։

Բնության եղեռն.
հազարների հետ
Ճակատագրով խաչված
իմ բալիկ։
Հիշում եմ այսպես.
ցնցումն...
Մի նոր տեսություն
այլևս չեղավ։
Ու արագաքայլ, հևացող
սրտով
Չմտար՝ տունս, որ
ծունկ իջնեի
Սեղմեի կրծքիս, այստղ
համբուրեի
Նորից ստացած հինգերիդ
համար...
Ծնկաչոք արհա
գերեզմանիդ մոտ
Պսակում եմ սպես-սպես
ծաղիկներ,
Կրծքով եմ պահում մի
նոր արհավիրք,
Որ մոմը կյանքիդ մինչև
վերջ բոցա։
Վերմակդ ուղղել, օրոր
ասել,
Արցունքիս միջից ուզում
եմ օգնել.
Բայց անկարող եմ, ինձ
էլ տար, բալիկ...

ԳՐԻԳՈՐՅԱՆՆԵՐԸ

Թվում էր, թե աշխարհում ինձանից երջանիկ մարդ չըկա։ Երջանիկ էի, աչքիս առաջ աճում էին երեխաներս և քաղցրիկ թոռնիկներս։ Հիշում եմ, ինչպես էր իմ սիրելի դուստրը, որ երեխաներիս ավագն էր, խնամում իր երեք երեխաներին, փայփայում ու ծնողական մեծ գորովանքով, սիրով էր ջերմացնում։

ԱՍՅԱ ՕՆԻԿԻ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ (ՄԱՐԻԲԵԿՅԱՆԸ) ծնվել է 1959 թվականի ապրիլի 24-ին։ Միշտ դժգոհում էր, թե ի՞նչ վատ օր եմ ծնվել՝ հայոց եղեռնի օրը։ Ի՞նչ իմանար, թե ինքն էլ պետք է արժանանար այդպիսի դաժան ճակատագրի, երբ վայրկյանների ընթացքում հազարավոր մարդիկ զոհ գնացին, իրենց հետ տանելով բազում քաղցր, անկատար երազներ։

Սովորում էր Խ. Աբովյանի անվան միջնակարգ դըպրոցում։ 1976-ին ավարտելով այն, նույն տարում ընդունվեց հաստոցագործիքաշինության տեխնիկումը, որից հետո աշխատանքի անցավ դարբնոցամամլիչային սարքավորումների գործարանում որպես տեխնիկ - տեխնոլոգ։ Համեստության և խոհեմության շնորհիվ վայելում էր շրջապատի սերն ու հարգանքը։ 1979 թվականին էր ամուսնացել և լույս աշխարհ բերել երեք հրաշալի երեխաների։

ԱՐԹՈՒՐ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆԸ միջնեկ երեխան էր։ Ծնվել է 1982 թըվականի մարտի 8-ին։ Խելացի երեխա էր, անկեղծ, բարի ու աշխատասեր։ Դեռ փոքր հասակից էր երևում նրա աշխատասիրությունը։ Ճիշտ է, նա դեռ դպրոց չէր հաճախում, բայց երբեք չէր բաժանվում գրչից ու տետրից։ Երազում էր այն օրը, երբ դպրոց կգնա։ Բայց անեղ երկրաշարժը նրա երազանքն էլ թերի թողեց։

ԱՆՆԱ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆԸ ընտանիքի փոքրիկն էր։ Ծնվել է 1987 թվականի մարտի 12-ին։ Թեև փոքր էր, բայց գերզգայուն էր ու խելացի։ Նա ոչ թե մեր տան, այլ բակի ծաղիկն էր։ Բոլորի սիրելին։ Դեռ նոր էր սկսել թոթովել և առաջին բառերն արտաբերել։

ՕՆԻԿ ՄԱՐԻԲԵԿՅԱՆ

ԳԱԳԻԿ ՄԱՐՏԻՆԻ ՆԻԿՈՂՈՍՅԱՆԸ ծնվել է 1968 թվականին։ Ավարտել է № 20 դըպրոցը։ 1985 թվականին ընդունվել է պոլիտեխնիկական ինստիտուտի մեխանիկական ֆակուլտետ, 1988-ին զորացրվել է բանակից, զոհվել՝ մասնաճյուղի շինությունում։

Պոլիտեխնիկական ինստիտուտի ընդունելության առաջին քննությունը Գագիկը հանձնեց ֆիզիկայից գերազանց։ Հաջորդ օրը ներքին ռադիոհանգույցով հաղորդվեց, որ հինգ է ստացել։

Երբ զորացրվելուն մեկ ամիս էր մնացել, վերջին նամակում գրում էր, որ հարկ չկա պատասխանելու։ Նամակի վերջին տողերն էին. «Շուտով տանը կլինեմ։ Շատ եմ կարոտել քաղաքին։ Բայց մյուս կողմից էլ՝ չեմ ուզում գալ, որովհետև չեմ ուզում պոլիտեխնիկական ինստիտուտ հաճախել»։ Նախազգացումն էր։

ՆԻՆԱ ԵՎԼԱՄԱՑԵԻ ՆԻԿՈՂՈՍՅԱՆ (ԿԻՐԻԼՈՎԱՆ) ծնվել է 1938 թվականին Իվանովոյի մարզի Բուրդակի գյուղում։ Ավարտել է պոլիտեխնիկական ինստիտուտի քաղաքային մասնաճյուղի «Հագուստի տեխնոլոգիա» ֆակուլտետը։ 1973 թվականից մինչև երկրաշարժի օրը աշխատել է հղկող հաստոցների գործարանի պլանային բաժնում։

Ազգությամբ ռուս էր Նինան, բայց այնքան հայացած, որ արտաքինից բացի, ոչինչ չէր մնացել ռուսական։ Բնավորության կարևոր գծերից էր մշտական ուրախությունը և դեմքի ժպիտը։ Կոլեկտիվը հարգում և գնահատում էր նրա աշխատանքը։

Նինան այնքան էր հայացել, որ հայրական տուն գնալիս անգամ հարազատների հետ, խանութում երբեմն մեխանիկորեն հայերեն էր խոսում։ Նինայի կորուստը մեծ վիշտ պատճառեց։

Ե Ր Կ Ր Ա Շ Ա Ր Ժ

(Սկիզբը 4-րդ էջում)

Ու դուրս եկա։
Ինձ պես, մարդիկ
Ելել էին շենքից, տանից։
Ոմանք, ասես,
Ելել էին
Դժոխքից ու քավարանից...։
Վազում էին բոլորն հիմա,
Որ շուտ փրկեն՝
Հորը, մորը,
Հայրապատին, բարեկամին,
Կնոջը իր, երեխային,
Քրոջը իր, եղբորը իր,
Հարևանին, ում կարող է,
Ում որ հասնի...։
Շենքերի տեղ
Փլատակի բլուրներն են,
Որ նման են Գողգոթայի։
Ու չգիտես
Խաչվածներն են շատ
ավելի,

Թե՝ հարազատները
Խաչվածների։
Ավերակներն հիմա
Գերեզման են
ժամանակավոր,
Ով իմանա, այն աշխարհից
Ծառերին դեռ
Փրկել է հնարավոր,
Ո՞վ կիմանա,
Ո՞վ է հիմա
Այս ամենի մեջ մեղավոր։
Ա՜խ, դու Մարիամ
աստվածածին,
Դու կորցրեցիր
Քո միունար, միածնին։
Մեր մայրերը,
Հազարավոր հիսուսների
կորցրեցին։
Մեր մայրերը,
Բետոնի տակ ու քարերի,
Հիսուսների հետ...
զոհվեցին։
Ախ, Մարիամ
աստվածածին
Քո սիրտը յոթ տեղով էր
միայն խոցված,
Ու յոթ վերք էր հոգին
տանջում,
Իսկ ո՞վ պիտի հաշվի
Մեր մայրերի վերքերը
բաց։
Եվ ո՞վ կասի,
Քարերի տակ նրանց
սիրտը
Ոնց էր ճչում
Ու օգնություն անվերջ
կանչում...։
Ախ, Մարիամ
աստվածածին,
Երջանիկ կին։
Ասում են, թե
Հարություն է առել որդին։
Իսկ, ո՞վ, ասա,
Հարություն ո՞վ պիտի տա
Մեր մայրերի
Զավակներին...։
Դիակներ՝ գլխատված,
(Ծորերից են լոկ
ճանաչվում)։
Մղկտացող սրտեր կանանց,
Եվ արցունքներ
տղամարդու։
Երեխեքի խեղդված կանչեր,
Եվ առամներ կրճտացող,
կայծեր հանող,
Որ բետոնն են ուզում կրծել,
Հասնել նրանց։
Ախ, երեխեք,
Ես ինչ անեմ,
Ձեզ այդ փոսից,
Տարտարոսից
Ես ոնց հանեմ։
Ախ, երեխեք
Ձեր վեր պարզած
Թաթիկներից, ինչպես
բռնեմ։
Ախ, ձեր անգոր,
Ձեր սարսափած
Ճիչ-կանչերը
Մինչ երբ լսեմ,
Ինչպես լսեմ։

(շարունակելի)

ՍԻԼՎԱ ՖԵԼԻՔՍԻ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԸ ծնվել է 1958 թվականին։ Դպրոցն ավարտելուց հետո ընտանիք էր կազմել։ Աշխատում էր գյուղպեղենի արտադրական միավորումում որպես բանվորուհի։ Սիրված ու հարգված էր կոլեկտիվում։ Սիրում էր կատակներ ու զվարճապատումներ։ Ամուսինը՝ ՌԱՖԻԿ ԲԱԳՐԱՏԻ ՀԱԿՈԲՅԱՆԸ (ծնված 1949 թ.) մեխանիկ էր աշխատում կարի արտադրական միավորումում։ Լավ մասնագետ էր և սիրված կոլեկտիվում։

Սիլվան ու Ռաֆիկը երջանիկ էին, երբ ծնվեց իրենց անդրանիկ որդին՝ Կարենը։ Երազներ էին հյուսում կապված որդու հետ, բայց ծաղիկ հասակում հրաժեշտ տվեցին կյանքին, զոհ դառնալով աղետին։

Զգացումների դուք լույս-շաղարվան,
Դուք ոսկի ճեճիար, երազ դյութական.
Մի՞թե դուք չկաք, մի՞թե դուք մեռաք,
Անմահ գեղեցկի դուք սիրված զույգեր։

ԱԼՎԱՐԴ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

ՀԵՂՈՒՇ ՄԿՐՏՉԻ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Ծնվել էր 1950 թ., Լենինականում։ Աշխատել է տրիկոտաժի ֆաբրիկայում որպես բանվորուհի։

Ամուսնացած էր, ուներ երեք երեխա։ Երկրաշարժի ժամանակ եղել է տանը։ Երկու տարեկանից զրկվել է ծնողներից, մեծացրել է տատը։ Հիմա էլ նրա երեք որբերին մեծացնում է սկեսուրը, որին երկու օր անց հանել են փլվածքների տակից։

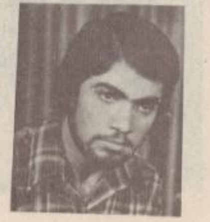

ՍՄԲԱՏ ՄԻՆԱՍՅԱՆ

Աշխատում էր պոլիտեխնիկական ինստիտուտում։ Երկրաշարժի ժամանակ եղել է աշխատավայրում։ Ամուսնացած էր, երկու երեխաների հայր։

Ծնվել էր 1958 թվականին, Հոկտեմբերյանում։ Աշխատասեր, բարեհոգի երիտասարդ էր, նպատակ ուներ ընդունվելու ասպիրանտուրա, բայց...

ՌՈՒԶԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՀՈՒՆԻՍ, № 32 1991 Թ.

ԱՆԱՀԻՏ ՍԵՐՅՈԺԱՅԻ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆԸ ծնվել է Ախուրյանի շրջանի Մայիսյան գյուղում։ Բարձր առաջադիմությամբ դպրոցն ավարտելուց հետո ուսանեց հաշվապահական դասընթացներում։ Հետո ամուսնացավ Սամվելի հետ, ընտանիք կազմեց։ Ապրում էին երջանիկ ու բախտավոր։ Լավն էր Անահիտը, ուրախ, ժպտերես։ Ոչ մի անգամ տխուր չեմ տեսել նրան։ Գեղեցիկ էր ամեն ինչով, գործունյա, բոլորին հասնող, օգնող։

Ունեցավ աղջիկ երեխա՝ Սաթենիկին։ Անահիտի ուրախությունը անչափ էր։ Հաջորդ երեխային սպասում էր սրտի թրթիռով։ Չհասցրեց։ Սկեսրոջ հետ մնաց իրենց շենքի ավերակների տակ։ Բոլորին հասավ, բայց իր ծաղիկ կյանքը փրկել չկարողացավ։ Անահիտը հավերժ մնաց 26 տարեկան։

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

ՄԱՐԻԱՄ ԱԼԵՔՍԱՆԻ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆԸ ծնվել է 1946 թվականին։ Աշխատում էր արյան փոխներարկման կայանում՝ լաբորանտուհի։ Բարի, ազնիվ ու անձնազոհ էր Մարիամը։ Սիրված էր աշխատանքային ընկերների շրջանում։ Կարեկից էր յուրաքանչյուրի վշտին, մասնակից՝ ուրախությանը։

Իր ընտանիքում էլ սիրված հարս էր, հավատարիմ կին, խնամող մայր։ Ապրում էր իր երկու զավակների սիրով, քնքուշ ծաղիկների նման գուրգուրում, ջերմացնում, լուսավորում նրանց ներկան։ Միակ երազանքն էր իր երկու երեխաներին տեսնել մանկավարժական ինստիտուտի ուսանող դարձած։ Ժանտ ճակատագիրը իր անողոք խաղով չթողեց, որ Մարիամն իր երազանքը իրականացած տեսներ։

Մարիամի ամուսինը՝ Շիրակի շրջխորհրդի աշխատակից Ռազմիկ Ավետիքյանը ցավով, տառապանքով, մորմոքով է հիշում վերջին հանդիպումը որդու հետ։ Երկրաշարժից երկու ամիս առաջ նրանք գնացել էին բանակում ծառայող որդուն այցի։ Մայրը շարունակ փարվում էր որդուն, գուրգուրում, համբուրում, սեղմում կրծքին, կարծես կանխազգալով, որ իրենց վերջին հանդիպումն է։

Սուրբ էր մայրական սիրտը, զգայուն, իմաստուն։ Իրոք որ, վերջին հանդիպումն էր։ Որդին՝ Արամը, որին երկրաշարժից հետո արձակուրդ էին ուղարկել, փլատակների տակ որոնում էր սիրելի մորն ու տատին, որոնում էր ինչպես պատահի՝ ձեռքերով, բահով, նաև հույս ու հավատով։ Կարծես բողոքի, ցասման, զայրույթի, դառնության մարմնացում լիներ։

ՀԱՄԱՍՓՅՈՒՌ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԸ՝ Արամի տատը, ծնվել է 1906 թվականին։ Մեծ Հայրենականում զոհվածի այրի էր այս տարեց կինը։ Համառիյուն տատիկը դառնությամբ ու տառապանքով էր մեծացրել իր չորս երեխաներին։ Ապրում էր որդու տանը, երջանիկ, շրջապատված հարազատների անկաշառ սիրով։ Մարիամի հետ նրանց սկեսուր-հարս հարաբերությունները այնքան ջերմ ու մտերմիկ էին, որ նախանձել կարելի էր...

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ, ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹՅԱՆ ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐ, ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ

(Սկիզբը՝ 8-րդ էջում)

Հեշտ չէր կարճ ժամկետում վերականգնել Լենինականի, Սպիտակի, Ստեփանավանի, Արթիկի, Ախուրյանի տպարանները, որոնք հողին էին հավասարվել։ Չէ՝ որ երկրաշարժը ջարդուփշուր էր արել պոլիգրաֆիական մեքենաները, խլել թերթերի խմբագրությունների, պոլիգրաֆ-ձեռնարկությունների և գրքի առևտրի բնագավառի 35 աշխատողի կյանք, ցանցել կենդանի մնացողներին։ Հարկ եղավ թերթերը հրատարակել տարբեր քաղաքների տպարաններում։ «Բանվորի» հրատարակման աշխատանքներին օգնեց «Սովետական Հայաստան» թերթի խմբագրության կոլեկտիվը և «Բանվորը» դեկտեմբերի 14-ից կրկին սկսեց «խոսել» իր ընթերցողների հետ։ Այն սկզբում տպագրվեց Արթիկի տպարանում, ապա Երևանում, իսկ փետրվարի 14-ից՝ Լենինականում կազմակերպված դաշտային տպարանում, այս անգամ արդեն ութ էջով։

Հանրապետության հյուսիսային շրջանները կարճ ժամկետում վերածվեցին շինարարական հրապարակների։ Լենինականում, օրինակ, 1989 թ. հունվարից սկսեցին գործել Մոսկվայի, Լենինգրադի, Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի, Ղազախստանի, Կիրգիզիայի, Տաջիկստանի, Ուկրաինայի և այլ հանրապետությունների շինարարական կազմակերպությունները։

Անսահմանափակ մեծ ծավալի աշխատանք պիտի կատարվի արդյունաբերությունը վերականգնելու համար։ Միդյն միութենական և հանրապետական ենթակայության արդյունաբերական ձեռնարկությունների վերակառուցումն ու վերականգնումը կխլի մեկուկես միլիարդ ռուբլի։

Մեկ-երկու տարում կրկին կյանք կառնեն մասունք դարձած Հայաստանի ավերված գյուղերն ու քաղաքները։ Նորից հայրենի օջախներ կվերադառնան հազարավոր ընտանիքներ։ Դրանում ոչ ոք չի կասկածում, քանի որ գոտեպնդված օգնության են հասել խորհրդային բոլոր ժողովուրդները, աշխարհի առաջավոր մարդկությունը։ Այդ իմաստով բնութագրող է Լենինականում առաջին բնակելի շենքի հիմքում տեղադրված պարկուճի պարունակած նամակը. «Մենք հավատում ենք, որ քաղաքի վերականգնումը կդառնա ԽՍՀՄ եղբայրական բոլոր ժողովուրդների ինտերնացիոնալ բարեկամության վառ վկայությունը»։

Մանուկ Մանուկյան

ԻՍԿ ԱՅՆ ՏՂԱՆ ՉԻ ԳԱԼԻՍ ՁՆԾԱՂԻԿՆԵՐ ՔԱՂԵԼՈՒ

Բոլորի նման իմ թանկագիններն էլ եկան ու անցան, էլ չեն դառնալու։ Մենք բաժանվեցինք իրարից և նրանք դարձան հիշատակ։

Սարսափելի աղետին բաժին դարձան՝ հայրս, մայրս և եղբայրս։ Այս բառերը գրելիս ձեռքերս դողում են, շուրթերս անվերջ շշնջում. «Ինչո՞ւ բոլորը...»։ Ինքս էլ զարմանում եմ, թե ինչպես եմ ապրում առանց Ձեզ, ինչպես եմ դիմանում։

Հայրս՝ ՌԱՖԻԿ ՕՆԻԿԻ ԽՈՐԻԿՅԱՆԸ ծնվել է 1948 թ. մայիսի 9-ին։

Աշխատել է Լուկաշինի անվան մանվածքային ֆաբրիկայում, որպես բրիգադիր։ Թերթերում հաճախ էին էին գրում նրա մասին. «Լավ աշխատող է», «բանիմաց մասնագետ», «կոլեկտիվի հիանալի կազմակերպիչ»։ Այսքանն ինձ բավական էր հպարտանալու...

Մանուկ հասակից հայրս ճաշակել է բազում դառնություններ։ 14 տարեկանից զրկվել է մայրական գուրգուրանքից և ուրախանում էր մեզանով։ Չգիտեմ կա՞ր արդյոք նրա նման ուրիշ մի հայր։ Նա եւ իր ծնողի պես վաղ հեռացավ, 14 տարեկանում որբացնելով մեզ և գնաց առանց հրաժեշտի։ Հասցրեց միայն կրծքին սեղմել իր միակ որդուն։

Որդին՝ ՕՆԻԿ (ՀՈՎԻԿ)

ՌԱՖԻԿԻ ԽՈՐԻԿՅԱՆԸ ծնվել է 1981 թ. հունիսի 8-ին։ Սովորում էր Մ. Արմենի անվան № 34 միջնակարգ դպրոցի 2-րդ «Բ» դասարանում։ Նա վեց տարեկանից հաճախեց դպրոց։ Աշխույժ, կոկիկ, իր գիտելիքներով աչքի ընկնող այս երեխան, որ հետո դառնալու էր պատանի՝ սիրում էր նկարել, ձկնիկներ պահել, կարող էր գեղագիտական հաճույք պատճառել բոլորին։ Վերջերս երկու գունավոր թութակներ ավելացան բազում հետաքրքրությունների։ Այդ հավատարիմ թութակները աղետից հետո երեք օր սպասեցին Հովիկին ու չդիմացան։ Արցունքները խեղդում են ինձ, չգիտեմ ինչով մխիթարվեմ, հաճախ մտածում եմ, որ երեք երեքից երջանիկը նա էր, ով հավերժ քնեց իր համար անչափ սիրելի ծնողների տաքուկ ծոցում։ Բայց չեմ կարող և չեմ էլ ուզում հավատալ, որ դու չկաս իմ սիրելի եղբայր...

Մայրս՝ ԱՄԱԼՅԱ ՎՈԼՈԴ

ՅԱՅԻ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆԸ ծնվել է 1954 թ. հուլիսի 17-ին։ Նա օժտված էր կանացի ու մայրական քնքշություններով։ Նա իր ասոտվածային ձեռքերով շոյում ու փայփայում էր մեզ, առանց այդ ձեռքերի մենք աերեներ էինք միայն, աշնան փախփուված տերևներ։ Եվ չգիտեմ ինչու անընդհատ նստում էի մորս կողքին և ուզում էի ինձ սիրեր նոր ծնված մանկան պես։ Գուցե կանխազգում էի, որ շուտով պիտի զրկվեմ մայրական գուրգուրանքից։ Բայց ինչու՞ այդ առավոտ չարթնացրի մորս, որ գոնե վերջին անգամ շուրթերս հպեի նրա նուրբ դեմքին...

Ախ, ուր նայեմ, որ տեսնեմ
Սուրբ ձեռքերդ համբուրեմ,
Նորից նորեն մանկանամ,
Անույշ հունդ խանգարեմ,
Զգամ շունչդ ու հեքդ,
Զգույշ բռնես իմ ձեռքը՝
Մոռանալով եղածը,
Նորից դպրոց ինձ տանես։

ԱԼԻՍ ԵՎ ՀԱՍՄԻԿ ԽՈՐԻԿՅԱՆՆԵՐ

ՄԱՐԻԱՄ ԵՎ ՍՎԵՏԱ ԻԳԻԹՅԱՆՆԵՐ

Կյանքի գեղեցկությունը, գարնան թովչանքը ըմբոշխնելու համար էին ծնվել նրանք, ծնվել էին ուրախություն և երջանկություն սփռելու շրջապատում...

Սակայն ամենակուլ աղետն իր ճիրանների մեջ առավ նաև 16 տարեկան Մարիամ Կարլենի և 40 տարեկան Սվետա Աղվանի Իգիթյաններին։

Աշխարհացունց երկրաշարժն իր «դայրույթը» թափեց նաև «Մանկական աշխարհի» վրա, հողին հավասարեցրեց հսկա շենքը։ Մարդիկ այսօր ամոքում են երկրաշարժի վերքերը, ավերակներից հառնում է մեր քաղաքը, կյանքը շարունակվում է։ Նրանց լուսանկարները դեռևս նրանց հարազատների հոգիները, վերքը ցավատանջ կսկծում։

Երեխաների միակ մխիթարանքն էր նրանց հայրը, որը զրկված էր երկու տաքից։

Մայր ու դուստր հեռացան կարոտն ու արցունքը սրտում։

Խորհրդավոր լռության մեջ, կիսախուփ ու փակ աչքերի վրա թափվում է անձրևը։ Ու անձրևի վայր ընկնող կաթիլները ողողում են գերեզմանաքարի ծաղիկները, որոնք միշտ անպակաս են նրանց շիրիմից։

ԳԱՅԱՆԵ, ԹԱՄԱՐԱ ՍԻՄՈՆՅԱՆՆԵՐ

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԻԼՅԱՅԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Պատմում է քույրը

Անասելի բարի ու ներողամիտ մարդ էր եղբայրս։ Եթե որևէ մեկին օգնել էր պետք, առաջինն ինքն էր հասնում։ Սիրելի եղբայր, հավատա, մենք էլ ամեն ինչ արեցինք քեզ օգնելու, փրկելու համար, սակայն անզոր գտնվեցինք ահավոր աղետի դիմաց։

Ոսկի ձեռքեր ուներ եղբայրս, ոչ մի գործ հենց այնպես չէր անում։ Կառուցեց տունն, որը երկրաշարժի ժամանակ փոքր ճեղք անգամ չտվեց։ Սիրում էր արվեստը, թատրոնը նրա տարերքն էր։ Բազմաթիվ դերերով հանդես էր եկել Նաև քաղաքի Մռավյանի անվան թատրոնում։ 1972 թ. Հովհաննեսը ընդունվել է Մարքսի անվան պոլիտեխնիկական ինստիտուտ։ Ինժեներ էր։ Աշխատել է «Ստրոմմաշինա» գործարանում, «Ավանգարդ» ՀԿՏԲ-ում։ Նոր էր տեղափոխվել հղկող հաստոցների գործարան, երբ վրա հասավ ահավոր դեկտեմբերի 7-ը։

37 գարուն էր տեսել եղբայրս։ Ամուսնացած էր, ուներ երկու փոքրիկ աղջնակներ, որոնք հիմա իրենց թաց ու անմեղ աչքերը հառելով հոր նկարին, հայացքով հարցնում են՝ ո՞րտե՞ղ է, ե՞րբ է գալու։ Ի՞նչ պատասխանեմ նրանց, ինչպե՞ս ցրեմ նրանց ընդմիշտ պարուրած տխրությունը։ Ի՞նչ պատասխանեմ կնոջդ, ծնողներին, ի՞նչ պատասխանեմ իմ սրտին։

ՄՈՆԱ ԽԱՉԻԿԻ ԻՍՊԻՐՅԱՆ

(ծնվել է 1959 թ.)

Սոնան շատ զվարթասեր էր, կենսախինդ, մանկան նման կատակել գիտեր։ Աշխատում էր «Լենշին» տրեստի առողջարանում որպես բուժքույր։

Սոնան ընտանիքով նոր էր տեղափոխվել նոր բնակարան Երևանյան խճուղու վրա։ Այդ օրը նա ժամը 13-ին պետք է գնար աշխատանքի, բայց չհասցրեց, շենքի 9-րդ հարկում էին գտնվում ինքը և իր փոքրիկ որդին ու ամուսինը երկրաշարժը տապալեց նրանց։ Որդին, որ երեք տարեկան էր, հրաշքով մնաց ողջ, իսկ Սոնայի բախտը չժպտաց։ Նա զոհվեց՝ որբ թողնելով իր երկու որդիներին։

Նա վայելում էր ընկերների սերն ու համակրանքը։ Օր չէր լինում, որ մենք երեք ընկերուհիներով միասին չլինեինք, չկատակեինք, չխոսեինք մեր ապագայի մասին։ Եվ այժմ շատ դժվար է. մենք ապրում ենք առանց նրա։ Որքան շատ ժամանակ է անցնում այդ չարաբաստիկ օրից, այնքան ավելի շատ են ծանրանում մեր վերքերը, ու կյանքը դառնում է մի տեսակ աննպատակ։ Սոնան ընդմիշտ կմնա մեր սրտերում։

ՎԱՐԴԻԹԵՐ

ՔԵԶ ՀԱՄԱՐ, ԱԶՆԱՎՈՐ

Կարոտի անզուսպ ցավը ամոլի,
Վիշտն իր տարերքով ու տառապանքը
Քեզ ափը բերեց հայրենյաց հողի,
Ուր ցավ ու մորմոք արյուն-արցունքի՝
Յավարեկորից սեև քարացած,
Բնության վայրի տարերքից խոցված՝
Որոնում էին իրենց գթության արարչին
Վսեմ- և գթած, ավաղ,
Փլուզումի ու փլատակների,
Ավերումի ու ավերակների
Որբի գորշացած մառյանի միջից,
Որբացած մանկանց, որդեկորույս մոր,
Անտուն-բնավեր, անհույս տնավեր,
Սարսափից սառած, ահից սևակնած
Անզոր ծառացած ափերի միջից։
Վիշտայի տարում ծնված չարիքի,
Ահի, սարսափի սպառնալիքի,
Մահվան բարբարոս համաճարակի,
Բնության բոնի բարքերի միջից։
Վշտից գալարվող, կարոտից այրվող
Ու կորցրածը անվերջ ողբացող,
Անվերջ որոնող՝ բնավ չգտնող՝
Հրկիզվող ողբի տարերքի միջից։
Կարոտի անզուսպ ցավը ամոլի,
Վիշտն իր՝ տարերքով ու կարեկցանքը
Քեզ կառամառույց բերեց ցավերի,
Ուր ժողովուրդը
Գտավ ժպիտը, որը մասունք էր,
Երգին հետ հյուսված աղոթք-մանանա,
Գտավ տաք երգը, արարչագործեց։

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ԿԱՏԱՅԱՆ

Լոկ՝ չորս տառով այս բառը

Լոկ չորս տառով այս բառը,
Որ աշխարհ է նորոգում,
Որ սրտեր է բորբոքում,
Լոկ չորս տառով այս բառը
Մթնում կրակ է դառնում.
Երկնքում աստղ է փայլում
Լոկ չորս տառով այս բառը
Ջավակն է աշխարհ բերում։

Այսպիսի չնրմ խոսքեր է գրել Ռոզայի մասին աղջիկը, որը աղայի, հարսի, թոռնիկի հետ իր մահկանացուն կնքեց տանը։ Շենքի տանիքը, շատ-շատերի նման, չիրմաքար դարձավ ընտանիքի չորս անդամների համար։

ՌՈԶԱ ԱՄԻՐԽԱՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԸ ծնվել է 1930 թ.։ Մասնագիտությամբ դերձակուհի էր և միշտ հարազատների շրջանակն էր կարում և ուրախություն պարգևում նորապսակներին։ Երեք երեխաների մայր էր, ուներ երեք թոռնիկներ, որոնց մեծ սիրով էր գուրգուրում ու խնամում։

...Աղետի օրը որդուն՝ Ռազ միկին վերջին անգամ ընթրիք պատրաստեց, թոռնիկին՝ Գուրգենչիկին լողացրեց, անուշ քուն մաղթեց նրան և... վրա հասավ ահավոր աղետը։ Ռոզան առաջինը նետվեց ննջասենյակ՝ փրկելու մեկամյա թոռնիկին և չհասցրեց. ամեն ինչ թաղվեց փոշու ամպերի մեջ և ընտանիքի չորս անդամները վայրկյանների ընթացքում զրկ վեցին իրենց կյանքից։

Եվ Ռոզայից մնաց այս տխուր վկան՝ նկարը...։

ՌԱԶՄԻԿ ԳՈՒՐԳԵՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԸ ծնվել է 1957 թ. հոկտեմբերի 10-ին։ Աշխատում էր № 8 հիվանդանոցում որպես վարորդ։ Զբաղվում էր նաև ֆուտբոլով, կատակասեր էր, մարդամոտ, սիրված ու հարգված բոլորի կողմից։

Չար ճակատագիր...

Դեկտեմբերյան աղետի օրը եկել էր տուն՝ նախաճաշելու։ Եկել էր... իր ընտանիքի հետ զոհվելու. գիտեր, որ իր սիրող սիրտը չի կարող դիմանալ առանց սիրելի մոր, կնոջ, երեխայի։ Որդիական սիրուց նա վազեց ննջասենյակ՝ փրկելու քնած որդուն։ Հասցրեց գրկել, սեղմել կրծքին Գուրգենչիկին ու... այդպես էլ քնած մնաց՝ դավին անտեղյակ, ցավին՝ անտարբեր։

Ռազմիկը միակ որդին էր և երազում էր ունենալ 7 որդի ու միշտ ասում էր.«Ես կուզեմ 7 որդի ունենալ, քանզի տունը մեկ սյան վրա չի կանգնի»։ Ու չկանգնեց... փուլ եկավ։

Ռազմիկի կինը՝ ՍՈՒՍԱՆՆԱ ՀՐԱՅՐԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԸ ծնվել է 1963 թ. սեպտեմբերի 4-ին։ Ծիծաղկոտ դեմքով, բարի, աշխույժ ու աշխատասեր կին էր։ Դեկտեմբերյան աղետին զոհ դարձավ 25 տարեկան հասակում։ Կենդանի է մնացել 5 տարեկան աղջիկը, որը հաճախում է մանկապարտեզ և ապրում պապի՝ Գուրգենի խնամակալության տակ։

Ասում են՝ վերևում աստված կա, բա ուր էր...։

ԼՈՒԻԶԱ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

ԵՎ ԲՈԼՈՐՆ ԷԼ ՄԻ ԳԵՐԴԱՍՏԱՆԻՑ

ՀԱՍՄԻԿ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆԸ ծնվել է 1968 թվականի դեկտեմբերի 25-ին, մեր քաղաքում։ Ապրում էր ուրախ ու երջանիկ։ Դպրոցն ավարտելուց հետո ամուսնացել էր։

Գեղեցիկ էր Հասմիկը, անաչառ, համեստ, միշտ ուրախ ժպիտը դեմքին։ Լավն էր նրա ամուսինը՝ ԱՐՏՈՒՇԸ։ Կարծես աստված երկուսին էլ ստեղծել էր միմյանց համար։ Հասմիկը սրտի թրթիռով էր սպասում զավակի ծննդյանը։ Աղջիկ ունեցան՝ մի փոքրիկ գեղեցիկ էակ։ ՄԵՐԻՆ նոր ուրախություն բերեց երիտասարդ ընտանիքին։ Տան մեծը՝ ԲԱՎԱԿԱՆ մայրիկը որդուց շատ էր սիրում թոռնիկին։ Սրտին սեղմած ման էր գալիս և փառք տալիս Աստծուն։

Այս լուսանկարը վերջինն է։ Երեխան ատամ էր հանել. հավաքվել էին և ուրախանում էին բարեկամներով ու հարազատներով, երեխային մաղթում երկար կյանք և երջանկություն։ Հասմիկի ուրախությունը անսահման էր։ Դեկտեմբերի յոթին նրանք ընտանիքով դարձան անմեղ զոհեր։

ԼԵՆԱՆ ընտանիքի միակ դուստրն էր, բոլորի սիրո առարկան։ Բարձր գնահատականներով ավարտեց № 26 դպրոցը և ընդունվեց Նալբանդյանի անվան մանկավարժական ինստիտուտ։ Գեղեցիկ էր, համեստ ու ամաչկոտ։ Ամուսնացավ և երկու աղջիկների մայր դարձավ։ Բուհն ավարտելուց հետո աշխատեց № 10 դպրոցում։ Հարգված ու սիրված էր թե երեխաների, և թե ուսուցիչների շրջանում։ Չէիր կարող մոռանալ բարի դեմքը, գեղեցիկ, թախծոտ հայկական աչքերը, նուրբ դիմագծերը, համեստ շարժուձևը, բարի խրատները։

Դաժան տարերքը հողին հավասարեցրեց № 10 դպրոցը, որտեղ իր 7-րդ դասարանցի աղջկա և բազմաթիվ անմեղ, կյանք չտեսած երեխաների հետ զոհվեց ԼԵՆԱ ՑԵՆՁԻԿԻ ՀԱԿՈԲՅԱՆԸ։ Չհասցրեց տատիկ դառնալ, որին սպասում էր։

ՀԱՅ ԵՐԵԽԱՆԵՐՆ ԱՅՑԵԼԵՑԻՆ ՎԵՆԵՏԻԿ

ՀՌՈՄ, (ՏԱՍՍ-ի թղթ.)։ «Ավերիչ երկրաշարժից հետո երեք օր անց հայտնվելով Երևանում, հիվանդանոցներում այցելում էի երեխաներին։ Նրանցից մի քանիսը ինձ հարցուփորձ էին անում Վենետիկի մասին։ Այն ժամանակ ես նրանց խոստացա հրավիրել այնտեղ։ Եվ ահա վերջապես այդ երազանքն իրականացավ» — լրագրողներին պատմեց Իտալիայի «Միասին հանուն խաղաղության» միավորման նախագահ Մարիա Պիա Ֆանֆանին։ Այդ կազմակերպության հրավերով Վենետիկ ժամանեցին 98 երեխաներ Լենինականից, Սպիտակից և այլ քաղաքներից, որոնք տուժել են տարերային աղետից։ Նրանցից շատերը զրկվել են ծնողներից, մոտիկ ազգականներից։

Այսօր երեխաներն այցելեցին Վենետիկի մոտակա Սուրբ Ղազար կղզու հայկական վանքը։ Այդ համայնքը այստեղ հիմնվել է 18-րդ դարի սկզբներին։ Երեխաները դիտեցին վանքի տարածքը, եղան միաբանության թանգարանում, Մատենադարանում, որտեղ հավաքված են Հայաստանի պատմության վերաբերյալ բազմաթիվ գրքեր և այլ արժեքավոր նյութեր։

«Մենք ուրախ ենք, որ հայ երեխաները եկել են Իտալիա, — ասաց Մ. Ֆանֆանին։ — Մեր նախաձեռնությունը համերաշխության և Հայաստանի ժողովրդի հանդեպ սիրո նշան է։ Երեխաները եղան Վենետիկում, և, կարծում եմ, որ այդ ուղևորությունը օգտակար էր նրանց համար»։ «Մենք հույս ունենք մեզ մոտ հայ երեխաների խմբեր հրավիրել ամեն տարի,— ընդգծեց «Միասին հանուն խաղաղության» միավորման նախագահը։ Նա պատմեց ,որ հենց որ հայոց հողում տեղի ունեցած ահավոր աղետի գույժը հասավ Իտալիա, միավորումը գործիքներ, մթերք և առաջին անհրաժեշտության այլ առարկաներ առաքեց երկրաշարժից ավերված Սպիտակ։ Ներկայումս Իտալիայի աջակցությամբ այնտեղ կառուցվել են բնակելի ավան, հիվանդանոց և դպրոց։

Մի քանի օր հետո հայ երեխաների խումբը Վենետիկից կմեկնի Հռոմ, որտեղ նրանց կընդունեն Հռոմի կաթոլիկ եկեղեցու պետ Հովհաննես Պողոս 2-րդ պապը և Իտալիայի պրեզիդենտ Ֆրանչեսկո Կոսիգան։

6. 07. 89 թ.

ՊԻՃԻԿՅԱՆՆԵՐԻ ԳԵՐԴԱՍՏԱՆԻՑ

Տարերային աղետը Պիճիկյաններին էլ չշրջանցեց։ Նրանցից վեցը դարձան անմեղ զոհեր ու հիմա մերձավորներն ու հարազատները նրանց մասին խոսում են ցավով ուափսոսանքով։

Տան ավագը՝ ՄԱՔՍԻՄ ՊԻՃԻԿՅԱՆԸ, գերդաստանի ավագն էր, ծնվել էր 1934 թը վականին։ Աշխատում էր որպես բանվոր մազնիսահաղորդիչների գործարանում։

ՄԱՐԻՆԵ ՎԱՂԻՆԱԿԻ ՊԻՃԻԿՅԱՆԸ Մաքսիմի հարսն էր։ Ծնվել է 1960 թվականին, մեր քաղաքում։ Սովորել է թեթև արդյունաբերության տեխնիկումում։ Այն ավարտելուց հետո ամուսնացել է և լավ ընտանիք կազմել։ Ուներ մեկ երեխա։ Այդ չարաբաստիկ օրը չհասցրեց ԱՐՏՅՈՄԻԿԻ հետ դուրս գալ տնից...

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ՄԱՔՍԻՄԻ ՊԻՃԻԿՅԱՆԸ (ՋՈՒԼՈՅԱՆ) ծնվել է 1960 թ., սովորել է № 35 դպրոցում։ Միջնակարգն ավարտելուց հետո ամուսնացել էր և ուներ երկու երեխա՝ ԱՐՄԻՆԵ ԵՎ ԱՐՄԵՆ ՍՈՒՐԻԿԻ ՋՈՒԼՈՅԱՆՆԵՐԸ, որոնք № 29 դպրոցում էին սովորում, բարձր առաջադիմությամբ։ Ուսուցիչները գովեստով էին արտահայտվում նրանց հասցեին։ Հազարավոր դպրոցականների հետ նրանց կյանքն էլ ընդհատվեց, դարձավ հուշ և հիշողություն։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՕՐԵՐԻ ԽՐՈՆԻԿԱ

«ԿՈՒՄԱՅՐԻ» ԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ
ԿՈՒՄԱՅՐԻԻ ՔԱՂՀՐԱՏ ՊԱՏՎԵՐ № 1801